ePublishing

International Conference in Open and Distance Learning

Vol 9, No 5A (2017)

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Evaluation of the distant education methodology: the case of Neapolis University Pafos

Ανδρέας Παυλάκης, Σάββας Ζαννέτος, Δέσποινα Αθανασιάδη

doi: 10.12681/icodl.1037

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 03/03/2026 00:21:07

Αξιολόγηση της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου

Evaluation of the distant education methodology: the case of Neapolis University Pafos

Ανδρέας Παυλάκης Μέλος ΔΕΠ Συντονιστής των Εξ Αποστάσεως Προγραμμάτων Σπουδών Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου a.pavlakis@nup.ac.cy	**Σάββας Ζαννέτος** Μέλος ΣΕΠ Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου a.pavlakis@nup.ac.cy	**Δέσποινα Αθανασιάδη** Προϊσταμένη Γραμματείας Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου a.pavlakis@nup.ac.cy

Abstract

The Neapolis University Pafos offers distance learning programs since the academic year 2015-16 and already the first students of these programs have graduated. Consequently, it became necessary to evaluate the methodology applied and in order to achieve this goal students' views were reflected on a number of issues regarding the use and effectiveness of the methodology. Altogether, almost three out of four students who responded are generally satisfied with the communication with the academic and administrative staff, the feedback on their written work and the conduction of e-classes. These findings are largely satisfactory, given the short duration of the program offering distance learning. However, complacency is not accepted, but on the contrary, it is imperative to adopt staff development programs - academic and administrative - to achieve total quality, which is, by definition, continuous.

Keywords: *Neapolis University Pafos, distance education, students' opinions, teleconferences, use of technology, communication, professor's role, written assignments*

Περίληψη

Το Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου προσφέρει προγράμματα σπουδών με την εξ αποστάσεως μέθοδο, από την ακαδημαϊκή χρονιά 2015 -16 και ήδη καταγράφηκαν οι πρώτοι απόφοιτοι των προγραμμάτων αυτών. Συνακόλουθα, κατέστη αναγκαίο να αξιολογηθεί η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε και για την επίτευξη του σκοπού αυτού αποτυπώθηκαν απόψεις των φοιτητών για μια σειρά θεμάτων σε σχέση τη χρήση και την αποτελεσματικότητα της μεθοδολογίας. Συνολικά, ανταποκρίθηκαν, σχεδόν, τρεις στους τέσσερις φοιτητές οι οποίοι γενικά είναι ικανοποιημένοι από την επικοινωνία με το ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό, την ανατροφοδότησή τους για γραπτές εργασίες και τη διεξαγωγή των τηλεσυναντήσεων. Τα συγκεκριμένα ευρήματα είναι σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητικά, δεδομένου της μικρής διάρκειας προσφοράς προγραμμάτων σπουδών με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά ο εφησυχασμός δεν επιτρέπεται αλλά αντιθέτως, επιβάλλεται η υιοθέτηση προγραμμάτων ανάπτυξης προσωπικού – ακαδημαϊκού και διοικητικού –

για την επίτευξη ολικής ποιότητας, η αναζήτηση της οποίας, εξ ορισμού, είναι συνεχής.

Λέξεις-κλειδιά: *Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, απόψεις φοιτητών, Τηλεσυναντήσεις, χρήση τεχνολογίας, επικοινωνία, ρόλος καθηγητή, γραπτές εργασίες*

Εισαγωγή

Στην κυπριακή κοινωνία προφέρονται προγράμματα σπουδών με την εξ αποστάσεως μέθοδο από το 2006 (Παυλάκης και Καϊτελίδου, 2007) υιοθετώντας μια πρακτική η οποία από πολλού καιρού είχε επικρατήσει σε πάρα πολλές χώρες. Στα πλαίσια αυτά και με στόχο να δοθεί ευκαιρία σε κάποιες ομάδες του πληθυσμού να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκτώντας ή και αναβαθμίζοντας γνώσεις και προσόντα, το Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου λειτούργησε Μονάδα εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Η Μονάδα στελεχώθηκε επαρκώς με άτομα εξειδικευμένα στην εκπαίδευση από απόσταση, στην πληροφορική και ειδικότερα στη λειτουργία εκπαιδευτικής πλατφόρμας και άλλο υποστηρικτικό προσωπικό.

Από τον Οκτώβριο του ακαδημαϊκού έτους 2015 - 16 τα πρώτα Προγράμματα Σπουδών, τα οποία έτυχαν αναγνώρισης από τον ΔΟΑΤΑΠ, άρχισαν να προσφέρονται με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία. Τα μεταπτυχιακού επιπέδου μάστερ Προγράμματα είναι τα ακόλουθα: «Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA)», «Εκπαιδευτική Ψυχολογία» και «Δημόσια Διοίκηση» με τρεις κατευθύνσεις (α) Γενική Διοίκηση, (β) Διοίκηση Μονάδων Υγείας και (γ) Εκπαιδευτική Διοίκηση.

Σε γενικές γραμμές, για τη διδασκαλία των πιο πάνω Προγραμμάτων, εφαρμόστηκε η ακόλουθη μεθοδολογία βασιζόμενη στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων όπως αυτές επισημαίνονται από τη σχετική βιβλιογραφία (Κόκκος, 1998):

i. Δημιουργήθηκε πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης έτσι ώστε να αποτελέσει ολοκληρωμένο σύστημα επικοινωνίας διδασκόντων – διδασκομένων και εκπαίδευσης φοιτητών σε ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες τηλεκπαίδευσης. Οι φοιτητές είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις διευκολύνσεις αυτές στο χώρο μελέτης τους.
ii. Για κάθε ομάδα φοιτητών (μέχρι τριάντα τον αριθμό) του κάθε μαθήματος ορίστηκε ένας καθηγητής σύμβουλος, ειδικός στο γνωστικό αντικείμενο και γνώστης της μεθόδου της εξ αποστάξεως εκπαίδευσης.
iii. Χρησιμοποιήθηκε εκπαιδευτικό υλικό που δεν ήταν γραμμένο σύμφωνα με τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και για αυτό γράφτηκαν, για όλα τα μαθήματα, οδηγοί μελέτης με τον τρόπο που απαιτεί η συγκεκριμένη μορφή εκπαίδευσης (Ματραλής, 1998).
iv. Στη διάρκεια του κάθε εξαμήνου πραγματοποιούταν μια δια ζώσης συνάντηση, σε δυο φάσεις, διάρκειας τριών ωρών και οι αδυνατούντες να παρευρεθούν είχαν τη δυνατότητα συγχρόνως με τους συμμετέχοντες φοιτητές ή και ασύγχρονα στο δικό χρόνο και χώρο, να την παρακολουθήσουν. Η κάθε φάση της δια ζώσης συνάντηση του κάθε μαθήματος πραγματοποιούταν σε διαφορετικές ημερομηνίες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη έτσι ώστε να παρέχεται η ευκαιρία σε περισσότερους φοιτητές να συναντήσουν πρόσωπο με πρόσωπο τον καθηγητή τους.
v. Παράλληλα, σε κάθε εξάμηνο πραγματοποιούνταν 5 - 6 δίωρες τηλεσυναντήσεις, οποίες καταγράφονταν ηλεκτρονικά παρέχοντας τη δυνατότητα στους φοιτητές σύγχρονης ή ασύγχρονης παρακολούθησης.

vi. Οι φοιτητές ήταν υποχρεωμένοι να εκπονούν δυο εργασίες ανά μάθημα, η βαθμολογία των οποίων αποτελούσε το 30% της συνολικής βαθμολογίας και το υπόλοιπο 70% συμπληρωνόταν από τη βαθμολογίας της τελικής γραπτής εξέτασης.

vii. Η επικοινωνία διδασκομένων – διδασκόντων άρχιζε αμέσως μετά τη συγκρότηση των ομάδων φοιτητών ανά μάθημα και ήταν συνεχής και απρόσκοπτη.

Η πιο πάνω, αδρομερώς, περιγραφείσα μεθοδολογία βρίσκει έρεισμα και στα συναφή ευρήματα των Moskal et al. (2012) οι οποίοι επισημαίνουν ότι για την επιτυχία του όποιου προγράμματος σπουδών, απαιτείται αφενός αξιόλογη, συνεχής και αποτελεσματική διοικητική υποστήριξη και σχετική υποδομή και αφετέρου ταύτιση σκοπού και στόχων των φοιτητών, του ακαδημαϊκού προσωπικού και του ιδρύματος εκπαίδευσης.

Επιπρόσθετα, έχει διαπιστωθεί ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία είναι πιο απαιτητική ή τουλάχιστον το ίδιο απαιτητική όπως και η συμβατική (Παυλάκης & Τάλιας, 2011) και κατ΄ επέκταση το δεύτερο στοιχείο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης παρουσιάζει τις δικές του ιδιαιτερότητες. Παράλληλα, είναι γνωστό ότι:

i. Οι γραπτές εργασίες και οι συναντήσεις πρέπει να τυγχάνουν άρτιας οργάνωσης και αποτελεσματικού σχεδιασμού έτσι ώστε να επιτυγχάνουν τους στόχους τους δηλαδή να είναι *«πεδία διδακτικής, επικοινωνιακής, συνεργατικής διαχειριστικής και αξιολογικής διαπραγμάτευσης» (Νικολάκη και συν., 2013).*

ii. Στα ίδια επίπεδα κινήθηκε και η έρευνα των Jacobs, Winnard και Elliott (2014) οι οποίες επισημαίνουν ότι η ποιοτική, εξειδικευμένη και συνεπής ανατροφοδότηση των φοιτητών ως προς τις γραπτές εργασίες τους μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα στην τελική αξιολόγησή τους.

iii. Η εκπαιδευτική διεργασία μέσω τηλεσυνάντησης είναι κάπως μυστηριώδης και ίσως αποτρεπτική για τη συμμετοχή των φοιτητών. Συνεπώς, απαιτείται από τον καθηγητή σύμβουλο να αναπτύξει αποτελεσματική επικοινωνία με τους φοιτητές η οποία να είναι στο επίκεντρο του εκπαιδευτικού του ρόλου (Karakiza, 2010).

iv. Οι Anastasiades και Iliadou (2010) διαπίστωσαν ότι τα μαθησιακά αποτελέσματα επηρεάζονται από τις σχέσεις καθηγητή συμβούλου – φοιτητών. Οι ίδιοι, στην περίληψη του ίδιου άρθρου τους, επισημαίνουν: «Μέσω της αμφίδρομης επικοινωνίας ο διδάσκων διευκολύνει την αλληλεπίδραση και ενεργητική εμπλοκή του φοιτητή με το εκπαιδευτικό υλικό, κινητοποιεί το ενδιαφέρον του για εμβάθυνση στη μελέτη και συμβάλλει σημαντικά στη προσπάθεια του φοιτητή να διερευνήσει και να οικοδομήσει τις γνώσεις του. Επίσης, η ποιοτική επικοινωνία μεταξύ συμβούλου και φοιτητή λειτουργεί υποστηρικτικά με τη σαφή και επαρκή ανατροφοδότηση που πληροφορεί τον φοιτητή για την πρόοδό του και υπηρετεί τον εμψυχωτικό ρόλο του συμβούλου».

v. Ο Youde (2016) σε έρευνά του διαπίστωσε ότι οι πλείστοι καθηγητές σύμβουλοι σε μικτά περιβάλλοντα μάθησης επικοινωνούν πολύ καλά με τους διδασκόμενους πέραν τούτου όμως, παρατηρείται ότι μικρός αριθμός καθηγητών υστερεί σε κάποιο βαθμό στις δεξιότητες διδακτικής επικοινωνίας. Ταυτόχρονα, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Kalogiannakis, Touvlatzis, 2015) βρέθηκε ότι οι φοιτητές δεν έχουν την επιθυμητή συχνότητα επικοινωνίας με τους καθηγητές συμβούλους τους. Ενώ παράλληλα, έχει υποστηριχθεί

ότι στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο καθηγητής σύμβουλος οφείλει πρώτα και κύρια να υποστηρίζει εμψυχώνοντας τους φοιτητές και να αφήσει κάπου στο περιθώριο το ρόλο του ως αυθεντία ή και μεταφορέα της γνώσης.

vi. Στην αποσπασματική μετάφραση από το βιβλίο των Knowles, Holton, Swanson, η Αγγέλη (2004) ολοκληρώνει τη μετάφραση «με τα λόγια του Knowles «Στο τέλος βρέθηκα να επιτελώ εντελώς διαφορετικές λειτουργίες, που απαιτούσαν διαφορετικές ικανότητες. Αντί να είμαι σχεδιαστής και μεταδότης γνώσεων δηλαδή αντί να έχω ρόλο που απαιτεί κατ΄ αρχή ικανότητες εισήγησης, σχεδίαζα και συντόνιζα τη μαθησιακή διεργασία, λειτουργία που απαιτούσε ικανότητα δόμησης σχέσεων, διάγνωσης αναγκών, εμπλοκής των σπουδαστών στο σχεδιασμό, διασύνδεσή τους με τις πηγές μάθησης και ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας τους».

vii. Οι Zembylas και Pavlakis, (2008) διαπίστωσαν επίσης ότι παρατηρείται διστακτικότητα στους φοιτητές να ζητήσουν υποστήριξη λόγω φόβου για κριτική, αίσθημα αμηχανίας λόγω άγνοιας της ορθής απάντησης, έλλειψη αυτοπεποίθησης και για άλλους λόγους.

viii. Οι Χατζηλάκος, Παπαδάκης και Ρώσσιου (2005) υποστηρίζουν ότι Ομαδικές Συμβουλευτικές Τηλεσυναντήσεις αποτελούν μορφή επικοινωνίας που είναι σημαντική για τους φοιτητές οι οποίοι έχουν την ευκαιρία αλληλοϋποστήριξης και αλληλοενθάρρυνσης αλλά και για εμψύχωση, ενθάρρυνση από τον καθηγητή σύμβουλο.

ix. Η Καρατζά (2005) σε μια θεωρητική προσέγγιση του ρόλου του εκπαιδευτή στη δια βίου μάθηση, επισημαίνει ότι ο ρόλος είναι αυτός του διευκολυντή, για αυτό και πρέπει να είναι ειλικρινής, αυθεντικός και να είναι ο εαυτός του κατά την εκπαιδευτική διεργασία. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την ίδια, οι διαστάσεις του ρόλου του καθηγητή αφορούν στην εκπαιδευτική του πρακτική, την ανάπτυξη του ως ατόμου και ως επαγγελματία αλλά προ πάντων στη συνειδητοποίηση του ρόλου του.

x. Η ηλεκτρονική εκπαίδευση είναι αποτελεσματική, γρήγορη και αξιόπιστη αλλά για να υλοποιηθεί και να επιτύχει τους στόχους της απαιτείται ο κατάλληλος εκπαιδευτικός και διδακτικός σχεδιασμός και όχι απλώς εφαρμογή μιας τεχνολογικής διαδικασίας (Ποντάνο, 2005).

Με βάση τα πιο πάνω και έχοντας υπόψη ότι η εσωτερική αξιολόγηση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών αποτελεί νομική υποχρέωση (Ν. 136(Ι)/2015) και επιπρόσθετα, όπως είναι γνωστό οι απόψεις των χρηστών οποιοδήποτε υπηρεσιών είναι καθοριστικής σημασίας, προχωρήσαμε στην καταγραφή των συναφών απόψεων των φοιτητών. Παράλληλα, με την εργασία αυτή υλοποιείται το τρίπτυχο της ποιότητας, όπως διατυπώθηκε από έναν από τους γκουρού της ποιότητας, τον Juran,: *Σχεδιασμός – Έλεγχος – Βελτίωση Ποιότητας (Ζαβλανός, 2006, σελ 53)*.

Σκοπός

Σκοπός της έρευνας ήταν η αποτύπωση και η μελέτη των απόψεων των φοιτητών των Προγραμμάτων Σπουδών του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου που προσφέρονται με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σε σχέση τη χρήση και την αποτελεσματικότητα της διδακτικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται. Τα επί μέρους ερευνητικά ερωτήματα αφορούν στις απόψεις των φοιτητών σχετικά με –

i. τις εργασίες και τις τηλεσυναντήσεις

ii. το ρόλο του καθηγητή συμβούλου
iii. την προσλαμβανόμενη ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας,
iv. την τεχνική και διοικητική υποστήριξη, και
v. τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης.

Μεθοδολογία

Δείγμα. Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από το σύνολο των φοιτητών που ήταν εγγεγραμμένοι στα εξ αποστάσεως Προγράμματα Σπουδών του Πανεπιστημίου Νεάπολις, συμπεριλαμβανομένων και των αποφοίτων. Συνολικά, απεστάλη, ηλεκτρονικά ερωτηματολόγιο σε 378 άτομα και ανταποκρίθηκαν 276 άτομα, ποσοστό 73%. Τελικά, συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα 254 ερωτηματολόγια γιατί ορισμένα ήταν πλημμελώς συμπληρωμένα ή το αρχείο ήταν σε τέτοια μορφή που δεν αναγνωριζόταν από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωναν, ανώνυμα, το ερωτηματολόγιο το οποίο απέστελλαν ηλεκτρονικά στον υπεύθυνο της έρευνας. Με τον τρόπο αυτό, οι συναφείς απαντήσεις των συμμετεχόντων ήταν ανώνυμες και απαλλαγμένες από οποιασδήποτε μορφής επηρεασμού.

Ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο ήταν συνδυασμός δυο ερωτηματολογίων που είχαν χρησιμοποιηθεί σε συναφείς έρευνες (Valkanos et al. 2009, Λιοναράκης Α., Παπαδημητρίου Δ., 2002, Παυλάκης & Τάλιας, 2011). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο, πλην των ερωτήσεων για τα δημογραφικά, αποτελείτο από 31 δηλώσεις κλειστού τύπου και μια δήλωση στην οποία οι συμμετέχοντες μπορούσαν σημειώσουν οτιδήποτε αφορούσε στο ρόλο του Καθηγητή - Συμβούλου του Πανεπιστημίου Νεάπολις ή και οτιδήποτε άλλο επιθυμούσαν να επισημάνουν. Πιο συγκεκριμένα, περιλάμβανε δηλώσεις γενικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τον τρόπο οργάνωσης των τηλεσυναντήσεων, το ρόλο του καθηγητή συμβούλου, το σχολιασμό των γραπτών εργασιών, τη χρησιμότητα της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και φιλικότητάς ως προ το χρήστη καθώς και άλλες δηλώσεις σχετικά με τη διοικητική υποστήριξη, την πρόσβαση στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη και τη φιλικότητα του χώρου πραγματοποίησης των δια ζώσης συναντήσεων. Τέλος, ο ερωτώμενος είχε τη δυνατότητα να σημειώσει οποιαδήποτε διαφορά (συγκριτική διάσταση) μεταξύ του ρόλου του καθηγητή συμβούλου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση που προσφέρεται από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις και στο ρόλο του καθηγητή στη συμβατική εκπαίδευση.

Το εν λόγω εργαλείο είχε δημιουργηθεί και χρησιμοποιηθεί σε παρόμοια έρευνα και στο οποίο είχαν γίνει κάποιες λεκτικές αναπροσαρμογές για καλύτερη κατανόηση του κειμένου. Για τη συλλογή των μετρήσεων χρησιμοποιήθηκε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, 1= καθόλου έως 5= πάρα πολύ μεγάλος βαθμός. Ψηλή βαθμολογία στις δηλώσεις ερμηνεύεται ως θετική στάση του ερωτώμενου προς τη δήλωση.

Σε κάθε ερωτηματολόγιο υπήρχε συνοδευτικό ενημερωτικό σημείωμα το οποίο περιλάμβανε αναλυτική περιγραφή του σκοπού της μελέτης, οδηγίες για τη συμπλήρωση και έντυπο συγκατάθεσης για συμμετοχή στη μελέτη.

Αποτελέσματα και Συζήτηση

Δημογραφικά

Στην έρευνα συμμετείχαν 254 φοιτητές οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν εγγραφεί το 2016. Περίπου, 3 στους 4 φοιτητές ήταν γυναίκες, ποσοστό 86,2% ήταν κάτω των 50 χρόνων. Η πλειονότητα των φοιτητών είχε συμπληρώσει το πρώτο εξάμηνο μαθημάτων ενώ μόλις ένας στους 4 είχε προηγούμενη εμπειρία σε ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

		N	%
Πρόγραμμα Σπουδών	Γενική Διοίκηση	79	31,1
	ΔΜΥ	55	21,7
	ΕΔ	42	16,5
	ΕΨυχ	38	15,0
	MBA	40	15,7
Έτος Εγγραφής	2015	30	11,8
	2016	161	63,4
	2017	63	24,8
Εξάμηνα μαθημάτων	Πρώτο	160	63,5
	Δεύτερο	58	23,0
	Τρίτο	34	13,5
Φύλο	Άνδρας	67	27,1
	Γυναίκα	180	72,9
Ηλικία	20-30	71	28,0
	31-40	76	29,9
	41-50	72	28,3
	51+	35	13,8
Εμπειρία στην εξ αποστάσεως μεθοδολογία	Όχι	183	72,9
	Ναι	68	27,1

Οι συμμετέχοντες παρουσιάζονται μοιρασμένοι ως προς το κατά πόσο η εξ αποστάσεως μάθηση και μελέτη είναι ποιο δύσκολη σε σχέση με την συμβατική. Αντίθετα, το 44% πιστεύει ότι η συμβολή των φοιτητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πιο σημαντική και ουσιαστική σε σχέση με τη συμβολή στη συμβατική. Παράλληλα, θεωρούν ότι η προετοιμασία ως προς τις γραπτές εργασίες είναι μεγαλύτερη σε σχέση με ανάλογες δραστηριότητες στη συμβατική εκπαίδευση.

Πίνακας 2. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων, γενικά, ως προς εξ αποστάσεως εκπαίδευση

	Διαφωνώ Απολύτως (1)	Διαφωνώ (2)	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ (3)	Συμφωνώ (4)	Συμφωνώ Απολύτως (5)	ΜΟ	ΤΑ
	%						
Η μάθηση στην εξ αποστάσεως είναι πιο δύσκολη σε σχέση με τη συμβατική	9,5	36,0	26,5	22,9	5,1	2,78	1,06
Η μελέτη στην εξ αποστάσεως είναι πιο δύσκολη σε σχέση με τη συμβατική	9,1	34,3	24,0	28,7	3,9	2,84	1,06
Η συμβολή των φοιτητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πιο σημαντική και ουσιαστική σε σχέση με τη συμβατική	3,9	20,5	31,1	39,8	4,7	3,21	0,95

Ο χρόνος που απαιτείται γενικά για την εκπαιδευτική διαδικασία στην εξ αποστάσεως είναι περισσότερος από αυτόν στη συμβατική	7,1	34,3	25,6	27,2	5,9	2,91	1,06
Η ψηλή βαθμολογία στην εξ αποστάσεως δίνεται πιο απλόχερα απ' ότι στη συμβατική εκπαίδευση	27,2	48,0	19,6	4,0	1,2	2,04	0,86

Πίνακας 3. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων, γενικά, ως προς την Επικοινωνία διδασκόντων –διδασκόμενων, τις Γραπτές Εργασίες και τις Τηλεσυνατήσεις

	Διαφωνώ Απολύτως (1)	Διαφωνώ (2)	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ (3)	Συμφωνώ (4)	Συμφωνώ Απολύτως (5)	ΜΟ	ΤΑ
			%				
Η προετοιμασία ως προς τις γραπτές εργασίες είναι μεγαλύτερη σε σχέση με ανάλογες δραστηριότητες στη συμβατική εκπαίδευση	2,8	29,1	26,8	31,1	10,2	3,17	1,05
Στις τηλεσυναντήσεις χρησιμοποιούνται πιο εμπλουτισμένες και ευέλικτες τεχνικές διδακτικής απ' ότι στα συμβατικά μαθήματα	5,1	17,3	24,0	46,9	6,7	3,33	1,01
Από τους καθηγητές, δεν αφιερώνεται πολύς χρόνος για σχόλια των γραπτών εργασιών τα οποία είναι γενικά σύντομα	8,8	40,6	21,5	16,3	12,7	2,84	1,19
Θεωρώ ότι η ανάπτυξη στα σχόλια των γραπτών εργασιών είναι απαραίτητη και σημαντική	2,0	2,4	8,7	48,0	38,9	4,19	0,85
Το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πληροφορούμαι για τα σχόλια της γραπτής εργασίας μπορεί να είναι μεγάλο, δεν πειράζει γιατί δεν επηρεάζει στη μελέτη μου	13,2	28,4	22,0	32,4	4,0	2,86	1,13
Τα σχόλια των γραπτών εργασιών περιλαμβάνουν μόνο επισημάνσεις επί της μεθοδολογίας της εργασίας	5,6	37,9	40,3	14,5	1,6	2,69	0,85

Τεχνολογίες

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι η ηλεκτρονική πλατφόρμα εκπαίδευσης συμβάλλει αποτελεσματικά στη μάθησή τους, ενώ πέραν του 50% πιστεύει ότι το υλικό του μαθήματος θα μπορούσε να είναι σε ένα ψηφιακό δίσκο ή στην πλατφόρμα και ο φοιτητής απλά να το εκτυπώνει. Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι μέρος του μαθήματος θα μπορούσε να είναι σε βίντεο. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία (86,2%) δηλώνει ότι χειρίζεται πολύ καλά τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την πλατφόρμα.

Πίνακας 4. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων ως προς την τεχνολογία

	Διαφωνώ Απολύτως (1)	Διαφωνώ (2)	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ (3)	Συμφωνώ (4)	Συμφωνώ Απολύτως (5)	ΜΟ	ΤΑ
	%						
Θεωρώ ότι η ηλεκτρονική πλατφόρμα εκπαίδευσης βοηθά αποτελεσματικά στη μάθηση των φοιτητών	2.4	3.2	12.7	66.5	15.1	3.89	0.78
Όλο το υλικό του μαθήματος θα μπορούσε να είναι σε ένα ψηφιακό δίσκο ή στην πλατφόρμα και ο φοιτητής απλά να το εκτυπώνει	8.7	20.9	14.2	41.1	15.0	3.33	1.21
Πολλά ή μέρος από τα θέματα του μαθήματος θα μπορούσαν να είναι σε βίντεο	1.6	14.2	22.4	48.0	13.8	3.58	0.95
Χειρίζομαι πολύ καλά τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την πλατφόρμα	0.4	2.8	10.7	47.4	38.7	4.21	0.77

Διοικητική Υποστήριξη

Αναφορικά με την Διοικητική Υποστήριξη των φοιτητών, ποσοστό πέραν του 75% συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα ότι ήταν πολύ ικανοποιητική. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 95,2% δήλωσε ικανοποιημένο για τη δυνατότητα επικοινωνίας με τους υπευθύνους του Προγράμματος μέσω τηλεφώνου ή και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Πίνακας 5. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων ως προς την Διοικητική Υποστήριξη

	Διαφωνώ Απολύτως	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απολύτως	ΜΟ	ΤΑ
	%						
Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Νεάπολις ανταποκρίθηκε	2.4	7.9	10.2	56.7	22.8	3.90	0.92

αποτελεσματικά στην έγκαιρη ενημέρωση μου σχετικά με το μάθημα							
Υπήρχε δυνατότητα επικοινωνίας με τους υπευθύνους του προγράμματος μέσω τηλεφώνου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	0.0	2.4	3.2	53.4	41.1	4.33	0.65
Η υποστήριξη σε σχέση με θέματα εγγραφής, ήταν εξαιρετική	2.0	8.3	13.4	50.0	26.4	3.91	0.95

Βιβλιοθήκη

Γενικά, οι πλείστοι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα μάλλον αδιαφορούν για την βιβλιοθήκη, αφού τοποθετούνται ουδέτερα στις σχετικές δηλώσεις. Πέραν τούτου όμως, οι πλείστοι δηλώνουν ενήμεροι για τις υπηρεσίες βιβλιοθήκης (86%) ταυτόχρονα όμως, υποστηρίζουν ότι οι υπηρεσίες συμβατικής βιβλιοθήκης είναι συγκριτικά καλύτερες από του Πανεπιστημίου.

Πίνακας 6. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων ως προς την Βιβλιοθήκη

	Διαφωνώ Απολύτως	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απολύτως	ΜΟ	ΤΑ
	%						
Η εξ αποστάσεως πρόσβασή μου στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Νεάπολις είναι αδύνατη ή πάρα πολύ δύσκολη	2.0	14.6	33.6	30.4	19.4	3.51	1.03
Η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Νεάπολις διαθέτει την απαιτούμενη βιβλιογραφία για τα μαθήματα	4.5	14.6	58.3	19.8	2.8	3.02	0.80
Η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν είναι οργανωμένη ώστε να διευκολύνει το χρήστη	2.0	20.6	48.6	19.8	8.9	3.13	0.91
Κανείς δεν με ενημέρωσε ποτέ για την ύπαρξη ή χρήση κάποιας βιβλιοθήκης στο Πανεπιστήμιο Νεαπολις	35.9	50.0	10.5	3.6	0.0	1.82	0.76
Οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης είναι ασύγκριτα καλύτερες απ' ότι σε βιβλιοθήκες συμβατικών εκπαιδευτικών φορέων	2.8	22.7	62.8	9.3	2.4	2.86	0.72

Καθηγητής – Σύμβουλος

Περίπου οι μισοί συμμετέχοντες δηλώνουν ότι ο Καθηγητής - Σύμβουλος έχει τη δυνατότητα να επικοινωνεί καλύτερα με τους φοιτητές του απ' ότι στη συμβατική

εκπαίδευση και ότι στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις ο καθηγητής - σύμβουλος εκτελεί ουσιαστική διδακτική δραστηριότητα συγκριτικά με τον διδάσκοντα στη συμβατική εκπαίδευση.

Πίνακας 7. Ποσοστιαία κατανομή και μέσοι όροι και τυπική απόκλιση των τοποθετήσεων των συμμετεχόντων ως προς τον Καθηγητή – Σύμβουλο

	Διαφωνώ Απολύτως	Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απολύτως	ΜΟ	ΤΑ
	%						
Στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις ο Καθηγητής - Σύμβουλος λειτουργεί σε καλύτερο ακαδημαϊκό περιβάλλον απ' ότι στη συμβατική εκπαίδευση	1.2	6.8	56.6	29.5	6.0	3.32	0.74
Στο Νεάπολις ο Καθηγητής - Σύμβουλος έχει τη δυνατότητα να επικοινωνεί καλύτερα με τους φοιτητές του απ' ότι στη συμβατική εκπαίδευση	2.8	15.5	29.8	42.1	9.9	3.41	0.96
Στο Νεάπολις ο Καθηγητής - Σύμβουλος εκτελεί ουσιαστική διδακτική δραστηριότητα συγκριτικά με τον διδάσκοντα στη συμβατική εκπαίδευση	1.6	10.3	42.5	34.5	11.1	3.43	0.88

Επαγωγική Στατιστική

Σε εξέταση του κατά πόσο υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των φοιτητών και στις απόψεις τους για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν έχει βρεθεί στατιστικά σημαντική διαφορά στις επιμέρους στατιστικές δοκιμασίες ($p > .05$). Πιο συγκεκριμένα οι απόψεις των φοιτητών για την μεθοδολογία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την τεχνολογία, την διοικητική υποστήριξη, την βιβλιοθήκη και τον καθηγητή – σύμβουλο δεν διαπιστώθηκε να επηρεάζονται από το πρόγραμμα σπουδών, το έτος σπουδών, την ηλικία και το φύλο.

Συζήτηση

Με τη συμπλήρωση, σχεδόν, δυο χρόνων της λειτουργίας της Μονάδας Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου, προχωρήσαμε στην αξιολόγηση της εφαρμοζόμενης μεθοδολογίας για τα Προγράμματα Σπουδών που προσφέρονται με τη συγκεκριμένη μέθοδο. Απεστάλησαν, ηλεκτρονικά, σε όλους τους απόφοιτους και τους φοιτητές των εν λόγω Προγραμμάτων, συνολικά 378 ερωτηματολόγια και η σχετική ανταπόκρισης ήταν αρκετά υψηλή (73%). Το ποσοστό αυτό είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό απόκρισης (55,6%) που βρέθηκε σε συγκριτική μελέτη 175 ακαδημαϊκών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 1975 -1995 (Baruch Y., 1999). Παράλληλα, ο μέσος όρος ανταπόκρισης στις έρευνες μέσω διαδικτύου είναι κατά πολύ μικρότερος, όπως αυτό διαπιστώθηκε από τον Nulty, (2008) ο οποίος σε μια ανασκόπηση ερευνών βρήκε ότι ο μέσος όρος ανταπόκρισης για τις έρευνες μέσω διαδικτύου ήταν 33%.

Αξίζει να επισημανθεί ότι αρκετοί συμμετέχοντες (20-30%, περίπου) σε δηλώσεις σχετικά με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία τοποθετήθηκαν ουδέτερα, που φανερώνει ίσως γενικότερη έλλειψη σχετικών γνώσεων ή και απουσία πληρέστερης ενημέρωσης ή ενδιαφέροντος. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (44,5%) θεωρούν ότι η συμβολή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι σημαντικότερη και ουσιαστικότερη σε σύγκριση με τη συμβατική, με τους διαφωνούντες να είναι κατά πολύ λιγότεροι (24,4%). Η εν λόγω συμβολή των φοιτητών υλοποιείται μέσω της αυτορυθμιζόμενης ή και της συνεργατικής μάθησης που σχετίζονται άμεσα με την ακαδημαϊκή τους επιτυχία (Lynch & Dembo, 2004) το οποίο αποτελεί ίσως το βασικότερο από τα κίνητρά τους στη συγκεκριμένη μαθησιακή τους πορεία. Εξάλλου, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από αυτονομία μάθησης και ενεργητική συμμετοχή του διδασκομένου (Nikolaki et al. 2017).

Λίγο περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες πιστεύουν ότι στις τηλεσυναντήσεις οι καθηγητές σύμβουλοι χρησιμοποιούν πιο εμπλουτισμένες και πιο ευέλικτες τεχνικές μάθησης σε σύγκριση με την συμβατική εκπαίδευση. Οι απόψεις αυτές είναι αρκούντως ικανοποιητικές γιατί αφενός οι τηλεσυναντήσεις αποτελούν μια βασική λειτουργία του Πανεπιστημίου Νεάπολις και αφετέρου συμβάλλουν σημαντικά στην υποστήριξη των φοιτητών ενθαρρύνοντας και καθοδηγώντας τους έτσι ώστε να μην αποθαρρύνονται και να διακόπτουν τις σπουδές τους. Παρομοίως, τα ευρήματα αυτά υποστηρίζονται και από την έρευνα των Χατζηλάκος και συν (2007). Επίσης οι φοιτητές στην έρευνα των Mavroidis et al. (2013) υποστηρίζουν τη σημαντικότητα των τηλεσυναντήσεων ως προς τη βελτίωση της επικοινωνίας με τον καθηγητή, την ανταλλαγή απόψεων με τους άλλους και την επίλυση δυσνόητων σημείων της διδακτέας ύλης. Παρόλα αυτά, οι ίδιοι ερευνητές διαπιστώνουν πως οι φοιτητές δεν πιστεύουν πραγματικά ότι οι τηλεσυναντήσεις μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της απόδοσή τους ή και μελέτη τους να γίνει αποτελεσματικότερη ή και να εκπληρώσουν την ευρύτερη αποστολή τους, ως φοιτητές. Αντίθετα με την προηγούμενη αναφερομένη έρευνα, στην έρευνα των Μηλιωρίτσας και Γεωργιάδη (2010) διαπιστώθηκε ότι η τηλεδιάσκεψη είναι προς όφελος των φοιτητών γιατί ενισχύει την επικοινωνία και τη μάθηση

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα επισημαίνουν ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος για τις γραπτές εργασίες σε σύγκριση με τη συμβατική εκπαίδευση, και οι καθηγητές αφιερώνουν πολύ χρόνο για τη διόρθωση των εργασιών και τα σχετικά σχόλια είναι εκτενή και κατ' επέκταση εποικοδομητικά. Παράλληλα, οι συμμετέχοντες επισημαίνουν κάποια καθυστέρηση στην υποβολή των σχετικών σχολίων η οποία όμως δεν τους επηρεάζει στη μελέτη τους. Τα ευρήματα αυτά είναι σημαντικά γιατί συνάδουν πλήρως με τις συναφείς επιστημονικές παραδοχές αλλά και γιατί αναντίλεκτα, όπως υποστηρίζεται (Jacobs,Winnard και Elliott, 2014, Νικολάκη και συν. 2013, Σιούλης και Γαρδικιώτης, 2013) οι γραπτές εργασίες αποτελούν αξιόλογο διαδραστικό μέσο μάθησης και αξιολόγησης των φοιτητών καθώς ενεργοποιούν ουσιαστικά τους φοιτητές σε πολλά επίπεδα και έτσι με τον τρόπο αυτό, υποστηρίζεται η αυτορυθμιζόμενη μάθηση.

Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι χειρίζονται άνετα την ηλεκτρονική πλατφόρμα εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Νεάπολις και για αυτό ίσως δικαιολογούνται οι σχετικές απόψεις τους σύμφωνα με τις οποίες η πλατφόρμα υποστηρίζει αποτελεσματικά τη μάθησή τους και για αυτό επιζητούν περισσότερη και ενεργότερη τη συμβολή της στην εκπαίδευσή τους. Συναφώς, ο Sirkemaa (2006) υποστηρίζει ότι η χρήση της τεχνολογίας κυμαίνεται από την πρόσβαση και παράδοση εκπαιδευτικού υλικού μέχρι την υποστήριξη και βελτίωση της διεργασίας μάθησης. Παρομοίως, οι Cardoso και Bidarra (2007) επισημαίνουν ότι η χρήση της

πληροφορικής στην εκπαίδευση μετάτρεψε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση πραγματοποιήσιμη και ευκολότερη στην εφαρμογή της ακόμα και σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς χωρίς προηγούμενη σχετική εμπειρία.
Οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες επισημαίνουν την εξαιρετική διοικητική υποστήριξη, που αναμφισβήτητα παίζει σημαντικότατο ρόλο στην όλη διεργασία υλοποίησης του κάθε προγράμματος σπουδών. Το εύρημα αυτό συνάδει πλήρως με τη γενική επικρατούσα άποψη για τη σημασία της συγκεκριμένης υποστήριξης στην ολοκλήρωση των σπουδών των φοιτητών, στη βάση μιας συστημικής προσέγγισης (Σπανακά, 2011). Ίσως αξίζει να επισημανθεί ότι απαιτείται να αναληφθούν πρωτοβουλίες Ώστε να υποστηρίζεται περισσότερο η ενεργοποίηση του διοικητικού προσωπικού για να βελτιωθεί περαιτέρω η ιδρυματική αποτελεσματικότητα (Welsh & Metcalf, 2003).
Οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες θεωρούν ότι ο καθηγητής σύμβουλος έχει τη δυνατότητα να επικοινωνεί καλύτερα με τους φοιτητές σε σύγκριση με τη συμβατική εκπαίδευση. Παράλληλα, σχεδόν όλοι (95,2%) δηλώνουν ότι είχαν τη δυνατότητα επικοινωνίας μέσω τηλεφώνου ή άλλως πως με τον καθηγητή. Το εξαιρετικά ενθαρρυντικό εύρημα βρίσκεται σε αντίθεση με την έρευνα των Kalogiannakis, Touvlatzis (2015) οι οποίοι διαπίστωσαν ότι οι φοιτητές δεν έχουν την επιθυμητή επικοινωνία με τους καθηγητές τους. Παράλληλα, οι φοιτητές επιζητούν την επικοινωνία με τον καθηγητή γιατί ικανοποιούνται τόσο οι εκπαιδευτικές όσο και συναισθηματικές ανάγκες τους και κατ΄ επέκταση, η ικανοποίηση αυτών των αναγκών δίδει την απαραίτητη ώθηση για την πάρα πέρα πορεία τους (Σαρακατσάνου Βασάλα, 2011).

Συμπεράσματα

Η εργασία αυτή αποσκοπούσε στην αποτύπωση και μελέτη των απόψεων των φοιτητών σε σχέση τη χρήση και την αποτελεσματικότητα της διδακτικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις. Τα ευρήματα είναι αρκούντως ενθαρρυντικά, και κρινόμενα με βάση τη σύντομη χρονική διάρκεια εφαρμογής της συγκεκριμένης μεθοδολογίας είναι και συνάμα αισιόδοξα. Πέραν τούτου όμως, δεν επιτρέπεται ο εφησυχασμός, αλλά επιβάλλεται επίταση των προσπαθειών για περεταίρω βελτίωση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών.
Ήδη, αναβαθμίστηκε, τεχνολογικά, η εκπαιδευτική πλατφόρμα, όπως είχε προγραμματιστεί από καιρό και η συνεργασία του Πανεπιστημίου μας με τον Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου (ΟΣΔΕΛ) θα λύσει αρκετά από τα προβλήματα ως προ τη χρήση των υπηρεσιών βιβλιοθήκης.

Αντί Επίλογου

Παρόλο που τα ευρήματα σχετικά με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία προδιαθέτουν για μια ευοίωνη ποιοτική πορεία δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία παραμένει σημαντική και εν πολλοίς απαραίτητη, ανεξάρτητα από την εξειδικευμένη τεχνολογία ή τους ανθρώπινους πόρους που χρησιμοποιούνται. Συνακόλουθα, πρέπει πάντα να έχουμε στη σκέψη μας ότι το περιβάλλον μάθησης πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο ώστε να υποστηρίζει τη διεργασία μάθησης. Η λύση είναι γνωστή και η «εκμετάλλευση» της σχετικής εμπειρίας ιδρυμάτων ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως προς την ανάπτυξη ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού είναι επιβαλλόμενη και αναπόφευκτη.

Από τη θέση αυτή επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της εργασίας αυτής και ιδίως τους συμμετέχοντες – φοιτητές μας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Anastasiades P., Iliadou Chr. (2010) Communication between tutors – students in DL.A case study of the Hellenic Open University. (available at *European Journal of Open, Distance and e – Learning)* http://www.eurodl.org/?p=archives&year=2010&halfyear=2&article=407 (ημερομηνία πρόσβασης 20/07/2017)

Baruch Y. (1999) Response Rate in Academic Studies-A Comparative Analysis *Human Relations, Vol 52, Issue 4, p. 429*

Cardoso V., Bidarra J. (2007) Open and Distance Learning: Does IT (Still) Matter? *European Journal of Open, Distance and E-Learning* http://www.eurodl.org/?article=260 [πρόσβαση 13/08/2017]

Jacobs C, Winnard Y., Elliott V. (2014) Introducing a Structured Format for Learner Self-Assessment: The Tutor's Perspective. (Available at *European Journal of Open, Distance and e –Learning)* http://www.eurodl.org/?p=archives&year=2014&halfyear=2&article=659 (ημερομηνία πρόσβασης 20/07/2017)

Kalogiannakis M. & Touvlatzis S. (2015) Emotions Experienced by Learners and their Development through Communication with the Tutor-Counsellor

European Journal of Open, Distance and e –Learning – Vol .18 / No .2, 2015, Pages. 37- 49, ISSN 1027-5207 © 2015 EDEN

Karakiza T. (2010) Looking at screen, touching the keyboards keys. *Conversions of pedagogical relationships in a networked environment.* Athens: Papazisis Press στο Panagiotakopoulos C., Tsiatsos T., Lionarakis A., Tzanakos N. (2013) **Teleconference in support of distance learning: Views of educators,** Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, Τ. 9, 5-18.

Lynch R. & Dembo M. (2004) The Relationship between Self-Regulation and

Online Learning in a Blended Learning Context, *International Review of Research in Open and Distance Learning, Volume 5, Number 2.*

Mavroidis I., Karatrantou A., Koutsouba M., Papadakis S. (2013) Technology Acceptance and Social Presence in Distance Education - A Case Study on the use of Teleconference at a Postgraduate Course of the Hellenic Open University. *European Journal of Open, Distance and e – Learning – Vol .16 / No .2, 2013, Pages. 76- 96, ISSN 1027-5207 © 2013 EDEN*

Moskal, P, Dziuban, C., Hartman, J.(2012) Blended learning: A dangerous idea? *The Internet and Higher Education, Volume 18, July 2013, Pages 15-23,* https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2012.12.001

Nikolaki E., Lykesas G., Venetsanou F., Savidou D. (2017) The Support and Promotion of Self-Regulated Learning ιιn Distance Education. www.eurodl.org/materials/briefs/2017/Nikolaki_et_al.pdf *(accessed 12/08/2017)*

Nulty D. (2008) The adequacy of response rates to online and paper surveys: what can be done *Assessment & Evaluation in Higher Education Vol. 33, No. 3, June 2008, 301–314*

Sirkemaa S. (2006) Information technology in developing aeta-learning environment *European Journal of Open, Distance and E-Learning http://www.eurodl.org/?article=237* [πρόσβαση 13/08/2017]

Youde A. (2016) Tutor emotional competences valued by learners in a blended learning context. *European Journal of Open, Distance and e –Learning – Vol .19 / No .2 ISSN 1027-5207 © 2016 EDEN*

Valkanos E., Papavassiliou-Alexiou I., Fragoulis I. (2009). A Study on Perceptions of Open University Students about the Use of Effectiveness of Collaborative Teaching Methods during the Tutorial Group Meetings. *Review of European Studies* Vol. 1, No. 2.

Welsh F. J. & Metcalf J.(2003) Administrative support for institutional effectiveness activities: responses to the 'new accountability'. Journal of Higher Education Policy and Management Volume 25, 2003 - Issue 2, Pages 183-193 (δημοσιευθέν στο διαδίκτυο 2010) (πρόσβαση 13/08/2017)

Zembylas M. and Pavlakis A. (2008) The role of emotions in the experience of online learning: challenges and opportunities. In *Educational Media International, 45(2),* (pp. 107–117). Available through: EBSCOhost [accessed 20/07/ 2017].

Αγγέλη Θ. (2004) Από δάσκαλος εμψυχωτής, *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Τεύχος 1, Ιαν-Απριλ 2004 σελ 36-37, μετάφραση από το βιβλίο* των Knowles M., Holton E. III, Swanson R.. (1998) The Adult Learner, Huston, pp 198-201, Texas: Gulf Publishing Company

Ζαβλανός Μ. (2006) Η Ποιότητα στις Παρεχόμενες Υπηρεσίες και Προϊόντα. Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλη.

Καρατζά Μ. (2005) Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων για την υποστήριξη της δια βίου μάθησης. *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Τεύχος 5, Μάιος- Αυγ, 2005 σελ 4-8*

Κόκκος, Α. (1998) Στοιχεία επικοινωνίας. Στο Κόκκος, Α. & Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων - διδασκομένων*, τόμος Β, Πάτρα: ΕΑΠ, σελ. 53 - 102.

Λιοναράκης Α., Παπαδημητρίου Δ (2002) Συγκριτική Μελέτη Ανοικτής και Αποστάσεως & Συμβατικής εκπαίδευσης: Προκαταρκτικά Δεδομένα της Ποιότητας της μαθησιακής Εμπειρίας. *«Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»* Τόμος Β', επιμέλεια Α. Δημητρακοπούλο, Πρακτικά 3ου Συνεδρίου ΕΤΠΕ 26-29/9/2002 σελ 416 -425, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος, Καστανιώτης

Ματραλής, Χ. (1998). Το έντυπο υλικό στην εκπαίδευση από απόσταση . Στο Κόκκος, Α., Λιοναράκης Α. Ματραλής Χ., Παναγιωτακόπουλος Χ. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Το εκπαιδευτικό υλικό και οι νέες τεχνολογίες.* Τόμος Γ, 36 επ. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μηλιωριτσας και Γεωργιάδη (2010) Επίδραση της τηλεδιάσκεψης στη μαθησιακή διαδικασία του Ε.Α.Π. Απόψεις φοιτητών και ΣΕΠ των ΘΕ ΕΚΠ 65 –ΕΚΕ 50.: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 6, 152-167. [πρόσβαση 12/08/2017]

Νικολάκη Ε., Κουτσούμπα Μ., & Λυκεσάς Γ. (2013). Οι Γραπτές Εργασίες και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις ως σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία στην υποστήριξη στρατηγικών αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης στο περιβάλλον του ΕΑΠ. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 1 Μέρος Α, σελ. 167 – 180, Αθήνα 8 -10 Νοεμβρίου 2013.

Ν. 136(Ι)/2015. Ο περί της Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης και της Ίδρυσης και Λειτουργίας Φορέα για Συναφή Θέματα Νόμος του 2015. Ε.Ε. Παρ. Ι(Ι), Αρ. 4526, σε ισχύ από: 21.7.2015

Παυλάκης Α. και Καϊτελίδου Δ. (2007). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Κυπριακή Πραγματικότητα: Από τη Σκέψη στην Υλοποίηση. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 4ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα 23-25 Νοεμβρίου 2007.

Παυλάκης Α. και Τάλιας, Μ. (2011). Οι απόψεις του Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Η εμπειρία του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου» Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 6, Αρ 2Β σελ 137 - 150 Αθήνα 4 -6 Νοεμβρίου 2011.

Παυλάκης Α. Τάλιας, Μ. και Ζαννέτος Σ. (2013) Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ) στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου: Οι απόψεις των φοιτητών του Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση Μονάδων Υγείας» Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 2, Αρ. Β σελ 86 - 97 Αθήνα 8 -10 Νοεμβρίου 2011.

Ποντάνο Ρ. Φ. (2005) Μοντέλα και σημασία του διδακτικού σχεδιασμού για το e-learning. *Ανοικτή εκπαίδευση τεύχος 1* , 2005, σελ 45-67, εκδ. Προπομπός, Αθήνα.

Σαρακατσάνου, & Βασάλα (2011). Διαμεσολαβημένη διαπροσωπική επικοινωνία σπουδαστών και ΚαθηγητώνΣυμβούλων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 6, 207 - 220 Αθήνα 4 -6 Νοεμβρίου 2011.

Σιούλης Η. και Γαρδικιώτης Α. (2011) Επικοινωνία φοιτητών εκπαιδευτή σε ένα πλαίσιο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: Αντιλήψεις των φοιτητών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π.) για την ανατροφοδότηση των γραπτών τους εργασιών. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 2, Αρ. 5Β σελ 212 - 238 Αθήνα 8 -10 Νοεμβρίου 2013.

Σπανακά Α. (2011) Οι Υποστηρικτικές Υπηρεσίες στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Το Παράδειγμα Τριών Ανοικτών Πανεπιστημίων. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ) *Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Τόμος 6, Αρ Α σελ 137 - 150 Αθήνα 4 -6 Νοεμβρίου 2011.

Χατζηλάκος, Θ., Παπαδάκης Σ., Ρώσσιου Ε. (2007) Ομαδικές Συμβουλευτικές Τηλεσυναντήσεις. *Ανοικτή εκπαίδευση τεύχος 5* , 2007, σελ 57, εκδ. Προπομπός, Αθήνα.